

## Verslag workshop nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening

---

RIVM, 9-11-2017

Op donderdag 9 november van 9.30 – 13.30 uur werd bij het RIVM de eerste workshop in het kader van het project PS-DRINK georganiseerd. In de afgelopen tientallen jaren kwamen regelmatig nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening naar boven. Nieuwe risico's, zoals geneesmiddelen in bronnen voor drinkwater, leiden vaak tot bezorgdheid bij mensen en tot vragen over wat dit betekent voor hun gezondheid. In het project PS-DRINK ontwikkelt het RIVM samen met de Technische Universiteit Delft en Universiteit Utrecht een methode waarmee systematisch nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening kunnen worden opgespoord en beoordeeld. Daarnaast richt het project zich op het onderwerp risico-communicatie en wordt onderzocht hoe verschillende vormen van communicatie de vragen van mensen over nieuwe risico's op een adequate manier kunnen adresseren. Het project PS-drink is gestart in 2016 en loopt door tot 2020.

Bijna 50 geïnteresseerden vanuit beleid, industrie, drinkwaterbedrijven en universiteiten waren aanwezig op 9 november om de resultaten van het project tot dusverre te zien en met elkaar in gesprek te gaan over nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening.

### **Inleiding**

Na een kort overzicht van het project door Susanne Wuijts (RIVM), werd er door Harrie Timmer (Oasen) middels voorbeelden uit de praktijk duidelijk gemaakt waarom onderzoek naar nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening zo belangrijk is. Na deze presentaties werd de groep in tweeën gesplitst; het ene deel van de deelnemers ging met elkaar in gesprek over de verschillende perspectieven ten opzichte van drinkwaterkwaliteit, de andere deelnemers richtten zich op beleid en nieuwe risico's.

Na de pauze werden de rollen omgedraaid en gingen de deelnemer vanuit de beleid-groep in gesprek over perspectieven op drinkwaterkwaliteit. Het andere deel van de deelnemers richtte zich op wat onderzoek nog bij zou kunnen dragen aan de beleidsuitdagingen rondom nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening.

### **Perspectieven op drinkwaterkwaliteit**

Na een korte inleiding door Liesbeth Claassen (RIVM) werden in kleine groepjes de volgende vragen besproken:

1. Wat vindt u van de kwaliteit van het drinkwater in Nederland?
2. Wat vindt u van de veiligheid van het drinkwater in Nederland?
3. Waar maakt u zich zorgen over?
4. Waar vindt u dat aandacht aan moet worden besteed?
5. Waarom vindt u dat?
6. Wat vindt u belangrijk als er gecommuniceerd wordt over risico's?
7. Wie zou dat moeten doen?

Over het algemeen werd er positief gedacht over de kwaliteit en de veiligheid van het Nederlandse drinkwater. De antwoorden van de verschillende groepjes zijn opgenomen in een apart document als bijlage bij dit verslag. Met behulp van deze antwoorden zullen de perspectieven van de verschillende stakeholders op de drinkwaterkwaliteit inzichtelijk worden gemaakt. Dit zal binnen de projectgroep gebeuren en zal begin van het jaar via de website gepubliceerd worden.

De sessie werd afgesloten met een korte presentatie over de informatie die binnen PS-Drink reeds is opgehaald over de verschillende perspectieven van consumenten op de drinkwaterkwaliteit in Nederland.

### **Beleid van nieuwe risico's: de ideale situatie**

De sessie startte met een presentatie van Julia Hartmann (RIVM/TU Delft) over de resultaten van een recente analyse van de governance werkwijzen ten aanzien van nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening in Nederland, Duitsland, Zwitserland en Minnesota (VS). Hierna gingen de deelnemers in gesprek met elkaar over de vraag: Welke informatie/tools zouden er in de ideale situatie voorhanden zijn voor risicoanalyse, risicomanagement en risicocommunicatie? De volgende punten werden genoemd:

#### *Risicoanalyse*

- Mondiale harmonisatie van modellen/methoden gebruikt in de hazard analyse zou gewenst zijn maar houd rekening met:
  - Mondiale harmonisatie van normen zou niet gewenst zijn, Nederland is vaak strenger dan veel andere landen en bij mondiale harmonisatie wordt verwacht dat hierop ingeleverd zou moeten worden
  - Mondiale harmonisatie draagt bij aan het verkleinen van de verschillende perceptie in landen over risico's
- Maak vergelijking met inname voeding en flessenwater (relateer de analyse aan andere risico's)
- Speel in op het risico van teveel informatie, belangrijk om informatie ook te delen tussen betrokken partijen
- Keuze maken: wat doe je wel, wat doe je niet, deze keuze ook vindbaar maken
- Niet alleen kijken naar toxiciteit, ook naar spreiding en andere aspecten die meegewogen moeten worden
- Idee om burgers/NGOs te betrekken vergroot bewustzijn
- Bron is vaak onduidelijk, analyse duurt lang: belangrijk dat er duidelijkheid is over risico en oorsprong ervan
- Aandacht voor kennis over en harmonisatie van regelgeving: Wat is al verplicht? Wordt dit ook uitgevoerd en door wie?
- Meer transparantie is gewenst, ook vanuit de industrie. Dit zou ook Europees 'afgedwongen' kunnen worden (bijv. emissieregistratie).
  - Weten welke stoffen waar worden gebruikt of geproduceerd worden. Er werd gewezen op het gebruik van een database in Wallonië met dit soort informatie. Doel is o.a. om snel de bron van verontreiniging te achterhalen.

#### *Risicomanagement*

- Inzichtelijk maken van de verschillende rollen
  - Kijk goed naar de rollen van de verschillende belanghebbende partijen als het om drinkwater gaat. Duidelijk moet zijn wie waarvoor verantwoordelijk is en het probleem moet daar worden gelegd waar het thuis hoort.
- Toekomst verkennen: wat komt er op ons af?
  - Welke maatregelen kunnen er worden getroffen, wat is realiseerbaar
- Verkleinen van de kloof tussen wetenschap en beleid: wetenschap moet handelingsperspectieven bieden

- Er is ook behoefte aan het koppelen van/informatie-uitwisseling tussen verschillende wettelijke kaders KRW-REACH-IED
- Betere toetsing aan de voorkant: bewustzijn kweken bij overheden dat zij een kennisbehoefte hebben: de uitdaging van het stellen van de goede vragen aan de juiste instantie/personen. Voor verschillende overheden is dit verschillend. Dit speelt vooral bij complexe aanvragen een rol.
- Management aan de achterkant: weten waar mogelijke emissies zitten.
- Verbeterpunt voor bepaalde wettelijke kaders, zoals REACH: het specifiek meenemen van (drink)waterkwaliteit.

#### *Risicocommunicatie*

- Ontwikkel basis communicatie lijn, kort en goed verhaal, gezamenlijke boodschap. Een algemeen beeld. Bij incidenten komen ook andere acties (specifieke informatievoorziening) aan de orde.
  - Let op: Communicatiemodel voor schoon is niet hetzelfde als voor gezond.
  - Communiceer ook hoe incidenten zijn afgerond.
- Communicatie aanpassen aan de ontvanger
  - Meer uitleggen over risico's (wat weten we zeker en wat niet?)
  - Risico's vertalen naar voor mensen herkenbare situaties: aansluiten bij de beleving en kennis van de gemiddelde gebruiker/klant
  - Publieksparticipatie alleen bij concreet probleem. Hoe faciliteer je de luisterende overheid?
  - Burgers moeten (actief) worden betrokken in het proces, gezien het digitale tijdperk waarin we leven is dit onvermijdelijk
- Op dit moment wordt iedere normoverschrijding te snel als 'incident' gezien, terwijl er wellicht niets aan de hand is.

#### **De mogelijke bijdrage van onderzoek**

Joost Bakker (RIVM) begon deze sessie met een presentatie over hoe er binnen het RIVM project NERCs (New or Emerging Risks of Chemicals) is omgegaan met het oppikken van signalen voor mogelijk nieuwe chemische risico's voor werknemers, consumenten en het milieu uit verschillende informatiebronnen, zoals wetenschappelijke literatuur en nieuwsmedia. Vragen naar aanleiding van deze presentatie waren onder andere de zorg over de relevantie van het signaleren van potentieel risicovolle stoffen. Moeten we niet toe naar het signaleren van risicovolle stofgroepen? Ook werd het belang van het relateren van het risico van een stof voor de drinkwatervoorziening ten opzichte van andere risico's genoemd. Dit is vooral relevant in de communicatie met andere stakeholders (buiten de drinkwaterwereld).

Vervolgens is de groep met elkaar in gesprek gegaan over de vraag: Wat zou onderzoek nog bij kunnen dragen aan analyse, management en communicatie van nieuwe risico's voor de drinkwatervoorziening? De volgende punten zijn ter sprake gekomen:

#### *Risico analyse:*

- Vergelijkbaar maken / wegen van verschillende risico's
- Meer inzichten in mengsel toxiciteit
- Wat zijn de lange termijneffecten?
- Beleid meer richten op effecten

- Het genereren van gegevens voor het uitvoeren van de risicobeoordeling, QSARS voor inschatting toxiciteit en eigenschappen.
- Gebruik van modellen om de verspreiding in het milieu en concentraties in het drinkwater te voorspellen.

*Risicomanagement:*

- Kijk niet alleen naar risico's van chemische stoffen maar neem ook andere aspecten mee om uiteindelijk tot een goede afweging te komen. Onderzoek/wetenschap kan hiervoor methoden aanreiken.
- Risicobeoordeling zelf: hoe maak je een inschatting van het risico, welke methoden zijn voorhanden en welke criteria neem je mee?

*Risicocommunicatie*

- Meer inzicht in welke communicatiestrategie werkt bij welk incident en voor welke doelgroep.
- Tools geven voor relateren drinkwaterrisico van bepaalde stof ten opzichte van andere (meer bekende?) risico's.
- Leren van communicatiestrategieën rondom risico's in andere voedingsmiddelen.

**Afsluiting**

De opgehaalde informatie zal input leveren aan de vervolgstappen binnen het project PS-Drink. De eerste stap zal het opzetten van een identificatiemethodiek zijn voor het vroegtijdig identificeren van nieuwe risico's voor de drinkwaterrisico's. Verder zal er ook aandacht besteed worden aan de perspectieven van verschillende stakeholders op de drinkwaterkwaliteit. Dit zal input leveren voor het onderzoek naar het verbeteren van de communicatie van nieuwe risico's in drinkwater.

Gedurende de looptijd van het project PS-DRINK zullen nog verschillende workshops worden georganiseerd om met stakeholders in gesprek te gaan over de onderzoeksvragen en de bevindingen.